

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (siódma izba)

z dnia 23 kwietnia 2026 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Umowy o kredyt konsumencki – Dyrektywa 2008/48/WE – Artykuł 3 lit. j) – Artykuł 10 ust. 2 lit. f) – Pojęcie „stopy oprocentowania kredytu” – Pojęcie „wypłaconej kwoty kredytu” – Artykuł 3 lit. g) – Pojęcie „całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta” – Pobieranie odsetek od kwoty kosztu kredytu – Składka ubezpieczeniowa

W sprawie C-744/24

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sąd Rejonowy we Włodawie (Polska) postanowieniem z dnia 20 września 2024 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 24 października 2024 r., w postępowaniu:

P.W.

przeciwko

Bankowi Polska Kasa Opieki S.A.

TRYBUNAŁ (siódma izba),

w składzie: F. Schalin, prezes izby, M. Gavalec i Z. Csehi (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: L. Medina,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu P.W. – A. Bieniek, adwokat,
- w imieniu Banku Polska Kasa Opieki S.A. – A. Cudna-Wagner, radca prawny, oraz B. Miąskiewicz, adwokat,
- w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna, w charakterze pełnomocnika,

* Język postępowania: polski.

– w imieniu Komisji Europejskiej – P. Kienapfel, P. Ondrůšek oraz M. Owsiany-Hornung,
w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzeczniczki generalnej, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 3 lit. j) oraz art. 10 ust. 2 lit. f) i g) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.U. 2008, L 133, s. 66), zmienionej dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2167 z dnia 24 listopada 2021 r. (Dz.U. 2021, L 438, s. 1) (zwanej dalej „dyrektywą 2008/48”) w świetle zasady skuteczności oraz art. 3 ust. 1 i 2, art. 4 ust. 1 i art. 5 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy P.W., konsumentem, a Bankiem Polska Kasa Opieki S.A., instytucją bankową (zwaną dalej „bankiem”), w przedmiocie zapłaty wierzytelności wynikającej z umowy o kredyt konsumencki.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 93/13

- 3 Artykuł 1 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi, co następuje:

„Celem niniejszej dyrektywy jest zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich odnoszących się do nieuczciwych warunków umownych w umowach zawieranych pomiędzy sprzedawcą lub dostawcą a konsumentem”.

- 4 Artykuł 3 owej dyrektywy przewiduje:

„1. Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, uznaje się za nieuczciwe, jeśli stojąc w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

2. Warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał w związku z tym wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej.

[...]”.

5 Zgodnie z art. 4 wspomnianej dyrektywy:

„1. Nie naruszając przepisów [Bez uszczerbku dla przepisów] art. 7 nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna.

2. Ocena nieuczciwego charakteru warunków nie dotyczy ani określenia głównego przedmiotu umowy, ani relacji ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług, o ile warunki te zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem”.

6 Artykuł 5 dyrektywy 93/13 ma następujące brzmienie:

„W przypadku umów, w których wszystkie lub niektóre z przedstawianych konsumentowi warunków wyrażone są na piśmie, warunki te muszą zawsze być sporządzone prostym i zrozumiałym językiem. Wszelkie wątpliwości co do treści warunku należy interpretować na korzyść konsumenta. Powyższa zasada interpretacji nie ma zastosowania w kontekście procedury ustanowionej w art. 7 ust. 2”.

Dyrektywa 2008/48

7 Motywy 19, 31 i 43 dyrektywy 2008/48 mają następujące brzmienie:

„(19) W celu umożliwienia konsumentom podejmowania decyzji przy pełnej znajomości faktów powinni oni przed zawarciem umowy o kredyt otrzymać odpowiednie informacje na temat warunków i kosztów kredytu oraz swoich zobowiązań, które konsument może zabrać ze sobą i je rozważyć. W celu zapewnienia możliwie największej przejrzystości i porównywalności ofert takie informacje powinny w szczególności zawierać rzeczywistą roczną stopę oprocentowania [(RRSO)] mającą zastosowanie do danego kredytu, określaną w całej Wspólnocie w taki sam sposób. Ponieważ wysokość [RRSO] może na tym etapie być przedstawiona jedynie w formie przykładu, taki przykład powinien być reprezentatywny [...].

[...]

(31) W celu umożliwienia konsumentom poznania swoich praw i obowiązków wynikających z umowy o kredyt powinna ona zawierać wszelkie niezbędne informacje podane w sposób jasny i zwięzły.

[...]

(43) [...] Pomimo ustanowienia jednolitego wzoru matematycznego do obliczania [RRSO] w [dyrektywie Rady 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego (Dz.U. 1987, L 42, s. 48)] nie jest ona jeszcze w pełni porównywalna w całej Wspólnocie. W poszczególnych państwach członkowskich przy jej wyliczaniu brane są pod uwagę różne składniki kosztów. Dlatego niniejsza dyrektywa powinna jasno i kompleksowo określić całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta”.

8 Artykuł 1 dyrektywy 2008/48, zatytułowany „Przedmiot”, ma następujące brzmienie:

„Celem niniejszej dyrektywy jest harmonizacja niektórych aspektów przepisów ustawowych, wykonawczych i procedur administracyjnych państw członkowskich, dotyczących umów o kredyt konsumencki”.

9 Artykuł 3 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Definicje”, przewiduje:

„Na użytek niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[...]

g) »całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta« oznacza wszystkie koszty, łącznie z odsetkami, prowizjami, podatkami oraz wszelkimi innymi opłatami, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, które to koszty znane są kredytodawcy, z wyjątkiem kosztów notarialnych; uwzględniane są tu także koszty usług dodatkowych związanych z umową o kredyt, w szczególności składki z tytułu ubezpieczenia, jeżeli, dodatkowo, zawarcie umowy dotyczącej usługi jest niezbędne do uzyskania kredytu lub do uzyskania ga na oferowanych warunkach;

h) »całkowita kwota do zapłaty przez konsumenta« oznacza sumę całkowitej kwoty kredytu i całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta;

i) »[RRSO]«: oznacza całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, wyrażony jako wartość procentowa całkowitej kwoty kredytu w stosunku rocznym, w odpowiednich przypadkach wraz z kosztami, o których mowa w art. 19 ust. 2;

j) »stopa oprocentowania kredytu« oznacza stopę oprocentowania wyrażoną jako stałe lub zmienne oprocentowanie stosowane w stosunku rocznym do wypłaconej kwoty kredytu;

[...]

l) »całkowita kwota kredytu« oznacza maksymalną kwotę lub łączne kwoty udostępnione na podstawie umowy o kredyt;

[...]”.

10 Artykuł 10 owej dyrektywy, zatytułowany „Informacje zamieszczane w umowach o kredyt”, stanowi:

„1. Umowy o kredyt sporządza się w formie papierowej lub na innym trwałym nośniku.

Wszystkie umawiające się strony otrzymują egzemplarz umowy o kredyt. Niniejszy artykuł pozostaje bez uszczerbku dla wszelkich przepisów krajowych dotyczących ważności umów o kredyt, które są zgodne z prawem wspólnotowym.

2. W umowie o kredyt w sposób jasny i zwięzły określa się:

[...]

d) całkowitą kwotę kredytu oraz warunki dokonywania wypłat;

[...]

f) stopę oprocentowania kredytu, warunki stosowania tej stopy oraz, jeśli są dostępne, wszelkie indeksy lub stopy referencyjne mające zastosowanie do pierwotnej stopy oprocentowania kredytu, a także okresy, warunki i procedury zmiany stopy oprocentowania kredytu. Jeżeli w różnych okolicznościach stosuje się różne stopy oprocentowania kredytu, wyżej wymienione informacje dotyczące wszystkich stosowanych stóp;

g) [RRSO] i całkowitą kwotę do zapłaty przez konsumenta, obliczone w chwili zawierania umowy o kredyt; podawane są wszystkie założenia przyjęte do obliczenia tej stopy;

[...]”.

11 Artykuł 19 dyrektywy 2008/48, zatytułowany „Obliczanie [RRSO]”, stanowi w ust. 1 i 2:

„1. [RRSO], która równa się w stosunku rocznym aktualnej wartości wszystkich zobowiązań (wypłat, spłat i opłat), przyszłych lub istniejących, uzgodnionych przez kredytodawcę i konsumenta, oblicza się zgodnie z wzorem matematycznym podanym w części I załącznika I.

2. Do celów obliczania [RRSO] ustala się całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, z wyłączeniem opłat należnych od konsumenta z tytułu niedotrzymania przez niego jakichkolwiek zobowiązań określonych w umowie o kredyt oraz opłat innych niż cena zakupu, które z tytułu nabycia towarów lub usług jest on zobowiązany ponieść bez względu na to, czy transakcja dokonywana jest w gotówce, czy za pomocą kredytu.

Koszty prowadzenia rachunku, na którym zapisywane są zarówno transakcje płatności, jak i wypłaty, koszty korzystania ze środków płatniczych, zarówno dla transakcji płatności, jak i dokonywania wypłat, oraz inne koszty związane z transakcjami płatności uwzględnia się w całkowitym koszcie kredytu ponoszonym przez konsumenta, chyba że otwarcie rachunku nie jest obowiązkowe, a koszty rachunku zostały w sposób jasny i odrębny podane w umowie o kredyt lub innej umowie zawartej z konsumentem”.

12 Artykuł 22 dyrektywy 2008/48, zatytułowany „Harmonizacja i bezwzględnie wiążący charakter niniejszej dyrektywy”, stanowi:

„1. W zakresie, w jakim niniejsza dyrektywa zawiera zharmonizowane przepisy, państwa członkowskie nie mogą utrzymywać w swoim prawie krajowym ani wprowadzać do niego przepisów odbiegających od tych, które zostały ustanowione w niniejszej dyrektywie. Artykuł 16a ust. 3 i 4 nie uniemożliwiają państwom członkowskim utrzymania lub wprowadzenia bardziej rygorystycznych przepisów w celu ochrony konsumentów.

[...]

3. Państwa członkowskie zapewniają ponadto, by przepisy, które przyjmują w celu wykonania niniejszej dyrektywy, nie mogły być obchodzone poprzez sposób formułowania umów, w szczególności poprzez włączenie wypłat lub umów o kredyt objętych zakresem zastosowania niniejszej dyrektywy do umów o kredyt, które z uwagi na swój charakter lub cel mogłyby stwarzać możliwości uniknięcia stosowania jej przepisów.

[...]”.

- 13 Zgodnie z częścią I załącznika I do wspomnianej dyrektywy:

„[...]

[RRSO] ustala się za pomocą podstawowego równania, którego strony wyrażają, w stosunku rocznym, odpowiednio całkowitą wartość zaktualizowanych wypłat oraz całkowitą wartość zaktualizowanych spłat i ponoszonych opłat [...]”.

Prawo polskie

Kodeks cywilny

- 14 Zgodnie z art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym (Dz.U. 2022, poz. 1360):

„Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny”.

Ustawa o kredycie konsumenckim

- 15 Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. 2011 nr 126, poz. 715) dokonała transpozycji dyrektywy 2008/48 do polskiego porządku prawnego.

- 16 Artykuł 5 pkt 6, 6a i 10 tej ustawy, w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym (zwanej dalej „ustawą o kredycie konsumenckim”), ma następujące brzmienie:

„6) całkowity koszt kredytu – wszelkie koszty, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, w szczególności:

- a) odsetki, opłaty, prowizje, podatki i marże, jeżeli są znane kredytodawcy, oraz
- b) koszty usług dodatkowych, w szczególności ubezpieczeń, w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu lub do uzyskania go na oferowanych warunkach

z wyjątkiem kosztów opłat notarialnych ponoszonych przez konsumenta;

6a) pozaodsetkowe koszty kredytu – wszystkie koszty, które konsument ponosi w związku z umową o kredyt konsumencki, z wyłączeniem odsetek;

[...]

- 10) stopa oprocentowania kredytu – stopa oprocentowania wyrażona jako stałe lub zmienne oprocentowanie stosowane do wypłaconej kwoty na podstawie umowy o kredyt w stosunku rocznym”.
- 17 Artykuł 30 wskazanej ustawy stanowi:
- „1. Umowa o kredyt konsumencki [...] powinna określać:
- [...]
- 6) stopę oprocentowania kredytu, warunki stosowania tej stopy, a także okresy, warunki i procedury zmiany stopy oprocentowania wraz z podaniem indeksu lub stopy referencyjnej, o ile ma zastosowanie do pierwotnej stopy oprocentowania kredytu; jeżeli umowa o kredyt konsumencki przewiduje różne stopy oprocentowania, informacje te podaje się dla wszystkich stosowanych stóp procentowych w danym okresie obowiązywania umowy;
- [...]”.
- 18 Artykuł 45 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim stanowi:
- „W przypadku naruszenia przez kredytodawcę art. 29 ust. 1, art. 30 ust. 1 pkt 1–8, 10, 11, 14–17, art. 31–33, art. 33a i art. 36a–36c konsument, po złożeniu kredytodawcy pisemnego oświadczenia, zwraca kredyt bez odsetek i innych kosztów kredytu należnych kredytodawcy w terminie i w sposób ustalony w umowie”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 19 W dniu 26 maja 2022 r. P.W. i bank zawarli umowę o kredyt konsumencki odpowiadającą wzorcowi umownemu. Postanowienia umowy nie były przedmiotem indywidualnych ustaleń P.W. z bankiem. Kwota kredytu konsumenckiego zaciągniętego w ten sposób przez P.W. wynosiła 150 000 złotych polskich (PLN) (około 34 400 EUR). Z tej kwoty na rzecz P.W. faktycznie wypłacono 133 214,92 PLN (około 30 550 EUR), a pozostałe 16 785,08 PLN (około 3850 EUR) było przeznaczone na pokrycie kosztów związanego z tym kredytem ubezpieczenia zwanego „dobrowolnym”. Wykupienie tego dobrowolnego ubezpieczenia wiązało się z obniżeniem stopy oprocentowania kredytu.
- 20 Całkowita kwota podlegająca zwrotowi przez P.W. wynosiła 207 073,53 PLN (około 47 500 EUR), a zgodnie z § 6 ust. 1 umowy o kredyt całkowity koszt kredytu wynosił 73 858,61 PLN (około 16 950 EUR). Koszt ten obejmował odsetki w wysokości 57 073,53 PLN (około 13 100 EUR) oraz wspomnianą w poprzednim punkcie składkę ubezpieczeniową w wysokości 16 785,08 PLN (około 3850 EUR). Stopa oprocentowania wynosiła 8,49 % w stosunku rocznym (w tym stopa bazowa 4,36 % oraz marża 4,13 %.) Owa stopa oprocentowania została zastosowana do kwoty faktycznie wypłaconej na rzecz P.W. w wykonaniu umowy, powiększonej o kwotę składki ubezpieczeniowej. RRSO określona w umowie o kredyt wynosiła 12,57 %. Czas obowiązywania umowy został ustalony na 96 miesięcy.
- 21 Pismem z dnia 18 sierpnia 2023 r., na podstawie art. 45 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim, P.W. złożył bankowi oświadczenie w celu skorzystania z tak zwanej sankcji „kredytu darmowego”. Jego zdaniem bank uchybił swoim zobowiązaniom, w szczególności ze względu na nieprecyzyjne określenie podstawy naliczania odsetek, wskazanie błędnej RRSO oraz możliwość

jednostronnej zmiany przez kredytodawcę opłat i prowizji. Zażądał on zatem zwrotu już zapłaconej z tytułu kosztów kredytu kwoty 14 428,83 PLN (około 3310 EUR), czego bank nie uwzględnił.

- 22 W dniu 25 października 2023 r. P.W. wniósł do Sądu Rejonowego we Włodawie (Polska), który jest sądem odsyłającym, powództwo mające na celu, po pierwsze, -ustalenie, że kredyt zostanie zwrócony bez odsetek i innych związanych z nim kosztów w terminach i na zasadach określonych w umowie, a po drugie, zasądzenie od banku na jego rzecz kwoty 30 051,76 PLN (około 6900 EUR), czyli kwoty już spłaconych odsetek umownych oraz kwoty składki ubezpieczeniowej wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie. Na poparcie swojego żądania P.W. podniósł w szczególności, że stopa oprocentowania została zastosowana do kwoty odpowiadającej pozaodsetkowemu kosztowi kredytu.
- 23 Bank uważa, że RRSO została obliczona prawidłowo. Zamiarem P.W. wyrażonym w jego wniosku o kredyt -było, aby bank uwzględnił w ramach kredytu koszt ubezpieczenia, co skutkowało zwiększeniem kwoty kredytu. Bank podkreśla również, że informacja, zgodnie z którą stopa oprocentowania zostanie zastosowana do ustalonej w ten sposób kwoty, była zawarta w umowie o kredyt. Dodał on, że P.W. nie zapłacił żadnej prowizji, a koszty kredytu stanowią wyłącznie odsetki umowne oraz składka ubezpieczeniowa i zostały one szczegółowo opisane w „formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego”, który stanowi integralną częścią umowy o kredyt.
- 24 Sąd odsyłający wyraża wątpliwości co do zgodności z dyrektywą 2008/48 tej praktyki banku polegającej na pobieraniu odsetek od kwoty obejmującej poza kapitałem kredytu pozaodsetkowe koszty kredytu, a mianowicie od kwoty, której całość nie została wypłacona kredytobiorcy. Wyjaśnia on w tym względzie, że „pozaodsetkowe koszty kredytu” w rozumieniu art. 5 ust. 6a ustawy o kredycie konsumenckim obejmują w szczególności opłaty, prowizje, podatki i marże, jeżeli są znane kredytodawcy, oraz koszty usług dodatkowych, w tym ubezpieczeń, w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu lub do uzyskania go na oferowanych warunkach.
- 25 W tych okolicznościach Sąd Rejonowy we Włodawie postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
 - „1) Czy art. 10 ust. 2 lit. f) w zw. z art. 3 lit. j) [dyrektywy 2008/48] w kontekście zasady skuteczności prawa Unii i celu tej dyrektywy oraz w świetle art. 3 ust. 1 i 2 w zw. z art. 4 ust. 1 [dyrektywy 93/13] należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się one praktyce zamieszczania w umowach o kredyt konsumencki, których treść nie jest wynikiem indywidualnych uzgodnień pomiędzy przedsiębiorcą (kredytodawcą) a konsumentem (kredytobiorcą), takich postanowień, które przewidują oprocentowanie nie tylko kwoty wypłaconej konsumentowi, ale również pozaodsetkowych kosztów kredytu (tj. prowizji lub innych opłat, które nie są składnikami wypłaconej konsumentowi kwoty kredytu, a które składają się na całkowitą kwotę do zapłaty przez konsumenta w wykonaniu jego zobowiązania wynikającego z umowy kredytu konsumenckiego)?
 - 2) Czy art. 10 ust. 2 lit. f) i g) [dyrektywy 2008/48] w kontekście zasady skuteczności prawa Unii i celu tej dyrektywy oraz w świetle art. 5 [dyrektywy 93/13] należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się one praktyce zamieszczania w umowach o kredyt konsumencki, których treść nie jest wynikiem indywidualnych uzgodnień pomiędzy przedsiębiorcą (kredytodawcą) a konsumentem (kredytobiorcą), postanowień ujawniających jedynie stopę oprocentowania

kredytu oraz wyrażoną kwotowo łączną wartość skapitalizowanych odsetek, do których zapłaty obowiązany jest konsument w wykonaniu swojego zobowiązania wynikającego z tej umowy, bez jednoczesnego wyraźnego poinformowania konsumenta, że podstawą obliczenia skapitalizowanych odsetek (wyrażonych kwotowo) jest inna kwota niż faktycznie wypłacona konsumentowi kwota kredytu, a w szczególności że jest to suma wypłaconej konsumentowi kwoty kredytu oraz pozaodsetkowych kosztów kredytu (tj. prowizji lub innych opłat, które nie są składnikami wypłaconej konsumentowi kwoty kredytu, a które składają się na całkowitą kwotę do zapłaty przez konsumenta w wykonaniu jego zobowiązania wynikającego z umowy kredytu konsumentckiego)?”.

- 26 Pismem z dnia 20 listopada 2025 r. bank wskazał, że przychylił się do wniosku powoda w postępowaniu głównym, o którym mowa w pkt 22 niniejszego wyroku. W odpowiedzi na pytanie zadane przez Trybunał sąd odsyłający pismem z dnia 18 grudnia 2025 r. wyjaśnił, że postępowanie główne jest nadal w toku.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie dopuszczalności

- 27 Bank kwestionuje dopuszczalność pytań prejudycjalnych.
- 28 Przede wszystkim, zdaniem banku, pytania zadane przez sąd odsyłający mają charakter hipotetyczny, ponieważ opierają się na błędnym założeniu, zgodnie z którym warunki umowne, których dotyczą te pytania, nie zostały wynegocjowane. Ponadto pytanie drugie jest zdaniem banku pozbawione znaczenia, ponieważ przekazane P.W. informacje na temat faktu, że koszty związane z dobrowolnym ubezpieczeniem generują odsetki, wynikają w sposób jasny i zrozumiały zarówno z umowy o kredyt, jak i z arkusza informacyjnego.
- 29 W dalszej kolejności – hipotetyczny charakter pytań prejudycjalnych wynika zdaniem banku z faktu, że sprawa w postępowaniu głównym nie dotyczy prowizji lub innych kosztów pobieranych przez bank, lecz dotyczy dobrowolnej składki ubezpieczeniowej, która nie stanowi kosztu kredytu ponoszonego przez kredytobiorcę na rzecz banku, jest wpłacana bezpośrednio na rachunek ubezpieczyciela. Taka składka, zgodnie z definicją pojęcia „całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta” zawartą w art. 3 lit. g) dyrektywy 2008/48, jest bowiem kosztem usług dodatkowych związanych z umową o kredyt i zgodnie z tą definicją należy do odrębnej kategorii kosztów.
- 30 Wreszcie bank podnosi, że sąd odsyłający nie przedstawił Trybunałowi informacji w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnych do udzielenia użytecznej odpowiedzi na postawione mu pytania, w związku z czym wniosek nie spełnia wymogów, o których mowa w art. 94 regulaminu postępowania przed Trybunałem. W szczególności sąd odsyłający ograniczył się do przedstawienia stanowisk stron bez ich weryfikacji i użył pojęcia „pozaodsetkowych kosztów kredytu” w sposób niespójny, stosując kryterium, zgodnie z którym koszty te składają się z całości kwot, które są objęte kredytem i nie są bezpośrednio wypłacane konsumentowi. Zdaniem banku sąd ten nie wziął zatem pod uwagę okoliczności, że środki wykorzystane na spłatę pożyczek, a mianowicie konsolidację długów, również nie są wypłacane konsumentowi w celu dysponowania nimi według własnego uznania, podczas gdy nie ma wątpliwości, że mogą one generować odsetki.

- 31 W tym względzie należy przypomnieć, po pierwsze, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi zwrócił się sąd krajowy na gruncie stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny, przy czym prawidłowość tych ustaleń nie podlega ocenie Trybunału, korzystają z domniemania, iż mają one znaczenie dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w przedmiocie złożonego przez sąd krajowy wniosku jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wniesiono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na postawione mu pytania (wyrok z dnia 19 grudnia 2024 r., Tudmur, C-185/24 i C-189/24, EU:C:2024:1036, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo),
- 32 W niniejszej sprawie z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że P.W. wniósł do sądu odsyłającego powództwo przeciwko bankowi, zmierzające w szczególności do ustalenia, że kredyt zostanie spłacony bez odsetek i innych związanych z nim kosztów ze względu na to, że zostały pobrane odsetki umowne od kwoty odpowiadającej pozaodsetkowemu kosztowi kredytu. Sąd ten wyjaśnia, że ma wątpliwości co do zgodności z dyrektywą 2008/48 tej praktyki banku, umożliwiającej mu pobieranie odsetek od kwoty obejmującej kapitał kredytu i pozaodsetkowe koszty kredytu, podczas gdy kwota odpowiadająca tym kosztom nie została wypłacona kredytobiorcy.
- 33 To właśnie w tym kontekście sąd ten poprzez swoje pytania zwraca się do Trybunału o dokonanie wykładni szeregu przepisów dyrektywy 2008/48 w świetle zasady skuteczności i niektórych przepisów dyrektywy 93/13.
- 34 Pytania te dotyczą zatem rzeczywiście wykładni norm prawa Unii mających znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym. Ponieważ to sąd odsyłający jest odpowiedzialny za określenie ram prawnych i faktycznych sporu w postępowaniu głównym, nie jest zadaniem Trybunału weryfikacja założeń, na których opierają się wskazane pytania.
- 35 Po drugie, aby umożliwić Trybunałowi dokonanie wykładni prawa Unii, która będzie użyteczna dla sądu krajowego, art. 94 regulaminu postępowania przed Trybunałem przewiduje, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym powinien zawierać w szczególności zwięzłe omówienie przedmiotu sporu w postępowaniu głównym oraz istotnych okoliczności faktycznych, jakie ustalił sąd odsyłający, lub przynajmniej przedstawienie okoliczności faktycznych, na których oparte są pytania. Podobnie wniosek ten powinien zawierać omówienie powodów, dla których sąd odsyłający rozpatruje kwestię wykładni lub ważności określonych przepisów prawa Unii Europejskiej, jak również związku, jaki dostrzega on między tymi przepisami a przepisami krajowymi, które znajdują zastosowanie w postępowaniu głównym.
- 36 Z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że o ile sąd odsyłający przedstawił swoje własne ustalenia w sposób bardzo zwięzły, w odróżnieniu od rozbieżnych stanowisk stron postępowania głównego, o tyle w świetle informacji przedstawionych w pkt 32 i 33 niniejszego wyroku Trybunał dysponuje informacjami niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na zadane pytania.
- 37 Wynika stąd, że pytania prejudycjalne są dopuszczalne.

Co do istoty

- 38 Na wstępie, w zakresie, w jakim sąd odsyłający kwalifikuje składkę ubezpieczeniową rozpatrywaną w postępowaniu głównym jako „pozaodsetkowe koszty kredytu”, należy przede wszystkim przypomnieć, że pojęcie to nie jest przewidziane w dyrektywie 2008/48, lecz w prawie polskim, a dokładniej w art. 5 pkt 6a ustawy o kredycie konsumenckim (zob. podobnie wyrok z dnia 26 marca 2020 r., Mikrokasa i Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, pkt 40, 42).
- 39 Trybunał odniósł się do tego pojęcia w wyroku z dnia 26 marca 2020 r., Mikrokasa i Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (C-779/18, EU:C:2020:236), wskazując w pkt 40 tego wyroku, że stanowi ono podkategorię „całkowitego kosztu kredytu” w rozumieniu art. 3 lit. g) dyrektywy 2008/48, który obejmuje wszystkie koszty, w tym odsetki.
- 40 Następnie należy zauważyć, że pytania prejudycjalne dotyczą całkowitego kosztu kredytu udzielonego P.W., który obejmuje, poza odsetkami, kwotę 16 785,08 PLN przeznaczoną na zapłatę składki ubezpieczenia kredytu, zwanego dobrowolnym. Sąd odsyłający wyraża wątpliwości co do zgodności z dyrektywą 2008/48 praktyki banku polegającej na pobieraniu odsetek od kwoty wypłaconej P.W. w wykonaniu umowy, powiększonej o pozaodsetkowe koszty kredytu, uściślając, że koszty te obejmują zwłaszcza koszty usług dodatkowych do umowy, w szczególności ubezpieczeń, jeżeli są one niezbędne do uzyskania kredytu lub uzyskania go na warunkach określonych w ofercie.
- 41 W tym względzie należy zauważyć, że „dobrowolny” charakter rozpatrywanego w postępowaniu głównym ubezpieczenia kredytu oznacza, że nie było ono wymagane do uzyskania kredytu jako takiego. Jednakże wykupienie tego ubezpieczenia wiązało się z obniżeniem stopy oprocentowania kredytu, a tym samym – ubezpieczenie to było wymagane do uzyskania kredytu na warunkach przewidzianych w ofercie kredytu. W tych okolicznościach składka ubezpieczeniowa, która zgodnie z art. 6 ust. 1 umowy o kredyt należy do całkowitego kosztu kredytu, wchodzi zatem w zakres pojęcia „całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta” w rozumieniu art. 3 lit. g) dyrektywy 2008/48.
- 42 Wreszcie w zakresie, w jakim sąd odsyłający zrównuje „pozaodsetkowe koszty kredytu” z kwotą niewypłaconą kredytobiorcy, należy podkreślić, że przewidziana w art. 3 lit. g) kwalifikacja jako „całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta” kwoty, która powinna obciążać kredytobiorcę zgodnie z umową o kredyt, nie zależy od tego, czy kwota ta została wpłacona na rachunek bankowy kredytobiorcy, czy też nie.
- 43 W rzeczywistości okoliczność, że pożyczone kwoty są najpierw wpłacane na rachunek bankowy kredytobiorcy, zanim zostaną wykorzystane do opłacenia zakupu towarów lub usług lub do pokrycia pewnych kosztów, lub że kredytodawca dokonuje ich bezpośrednio na rzecz wierzycieli kredytobiorcy, ma bowiem charakter przypadkowy i jako taka nie może mieć wpływu na ich kwalifikację jako kosztów kredytu.

W przedmiocie pytania pierwszego

- 44 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE procedury współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem do tego ostatniego należy udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim

sporu. Mając to na uwadze, Trybunał powinien w razie potrzeby przeformułować przedłożone mu pytania. W tym względzie należy do niego wyprowadzenie z całości informacji przedstawionych przez sąd krajowy, a w szczególności z uzasadnienia postanowienia odsyłającego, elementów prawa Unii, które wymagają wykładni w świetle przedmiotu sporu (zob. wyroki: z dnia 29 listopada 1978 r., Redmond, 83/78, EU:C:1978:214, pkt 26; z dnia 28 listopada 2000 r., Roquette Frères, C-88/99, EU:C:2000:652, pkt 18; a także z dnia 2 grudnia 2025 r., Russmedia Digital i Inform Media Press, C-492/23, EU:C:2025:935, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 45 W niniejszej sprawie sąd odsyłający rozpatruje spór, w ramach którego powinien orzec w przedmiocie zgodności z dyrektywą 2008/48 praktyki banku polegającej na pobieraniu odsetek od kwoty obejmującej, poza kapitałem kredytu, pozaodsetkowe koszty kredytu, czyli od kwoty, której całość nie została wypłacona kredytobiorcy.
- 46 W związku z tym należy uznać, że poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 3 lit. g) i j) dyrektywy 2008/48 w związku z art. 10 ust. 2 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie włączeniu do umów o kredyt konsumencki warunków przewidujących stosowanie stopy oprocentowania nie tylko do całkowitej kwoty kredytu, lecz również do kwot przeznaczonych na pokrycie kosztów związanych z tym kredytem i wchodzących w związku z tym w skład całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta.
- 47 Należy przypomnieć, że celem dyrektywy 2008/48 jest, zgodnie z jej art. 1, harmonizacja niektórych aspektów przepisów państw członkowskich dotyczących umów o kredyt konsumencki.
- 48 Poza tym z art. 22 ust. 1 tej dyrektywy wynika, że w zakresie, w jakim zawiera ona zharmonizowane przepisy, państwa członkowskie nie mogą utrzymywać ani wprowadzać przepisów krajowych innych niż przewidziane w tej dyrektywie.
- 49 Jak wynika z definicji zawartych w art. 3 dyrektywy, pojęcie „całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta” jest związane z pojęciem „całkowitej kwoty kredytu” i z pojęciem „całkowitej kwoty do zapłaty przez konsumenta” do celów obliczenia RRSO (wyrok z dnia 16 lipca 2020 r., Soho Group, C-686/19, EU:C:2020:582, pkt 38).
- 50 Jako że w odniesieniu do tych pojęć art. 3 omawianej dyrektywy nie zawiera żadnego odesłania do prawa krajowego, każde z tych pojęć należy uznać za autonomiczne pojęcie prawa Unii, które podlega jednolitej wykładni na jej terytorium (wyrok z dnia 16 lipca 2020 r., Soho Group, C-686/19, EU:C:2020:582, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 51 Po pierwsze, jeśli chodzi o pojęcie „całkowitej kwoty kredytu” w rozumieniu dyrektywy 2008/48, zostało ono zdefiniowane w art. 3 lit. l) jako maksymalna kwota lub łączne kwoty udostępnione na podstawie umowy o kredyt.
- 52 Następnie, jak wynika z orzecznictwa Trybunału, aby zapewnić konsumentom obszerną ochronę, prawodawca Unii przyjął w art. 3 lit. g) tej dyrektywy szeroką definicję pojęcia „całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta”, stanowiąc, że obejmuje on wszystkie koszty łącznie z odsetkami, podatkami oraz wszelkimi innymi opłatami, jakie konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, które to koszty znane są kredytodawcy, z wyjątkiem kosztów notarialnych (wyrok z dnia 26 marca 2020 r., MikroKasa i Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo). Ponadto zgodnie z art. 3 lit. i) owej dyrektywy RRSO oznacza

„całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta”, wyrażony jako wartość procentowa całkowitej kwoty kredytu w stosunku rocznym, w odpowiednich przypadkach wraz z kosztami, o których mowa w art. 19 ust. 2 tej dyrektywy.

- 53 Wreszcie należy zauważyć, że ponieważ pojęcie „całkowitej kwoty do zapłaty przez konsumenta” zostało zdefiniowane w art. 3 lit. h) dyrektywy 2008/48 jako „suma całkowitej kwoty kredytu i całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta”, wynika z tego, że „całkowita kwota kredytu” i „całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta” są pojęciami odrębnymi i że w związku z tym „całkowita kwota kredytu” nie może obejmować żadnych kwot należących do całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta (wyroki: z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 85; z dnia 16 lipca 2020 r., Soho Group, C-686/19, EU:C:2020:582, pkt 42).
- 54 I tak dyrektywa 2008/48 zawiera kompletną koncepcję podziału kwot należących do umów o kredyt konsumencki (wyrok z dnia 16 lipca 2020 r., Soho Group, C-686/19, EU:C:2020:582, pkt 43).
- 55 Co się tyczy „stopy oprocentowania kredytu”, która została zdefiniowana w art. 3 lit. j) dyrektywy 2008/48 jako „oprocentowanie stosowane [...] do wypłaconej kwoty kredytu”, należy zauważyć, że całkowita kwota kredytu i kwota wypłat określają całość kwot udostępnianych konsumentowi, co wyklucza kwoty powiązane przez kredytodawcę z pokryciem kosztów związanych z udzieleniem odnośnego kredytu, które to kwoty nie są w rzeczywistości wypłacane konsumentowi (wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 91).
- 56 W pkt 87 i 88 wyroku z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283), po podkreśleniu, że obliczenie RRSO zależy od całkowitej kwoty kredytu i że zgodnie z dyrektywą 2008/48 równanie podstawowe definiujące RRSO wyraża w ujęciu rocznym równość między, z jednej strony, sumą zaktualizowanych wartości wypłat, a z drugiej strony, sumą zaktualizowanych wartości spłat i opłat, Trybunał uznał, że w konsekwencji kwota wypłat w rozumieniu części I załącznika I do tej dyrektywy odpowiada całkowitej kwocie kredytu w rozumieniu art. 3 lit. l) tej dyrektywy.
- 57 Tym samym ani całkowita kwota kredytu w rozumieniu art. 3 lit. l) i art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48, ani wypłacona kwota kredytu w rozumieniu art. 3) lit. j) dyrektywy 2008/48 nie obejmuje żadnych kwot, których przeznaczeniem jest wywiązanie się ze zobowiązań podjętych w ramach odnośnej umowy o kredyt, takich jak koszty administracyjne, odsetki, prowizje czy wszelkie inne typy kosztów, które musi ponieść konsument (zob. podobnie wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 86).
- 58 Dotyczy to również kosztów ubezpieczenia, które zostały zakwalifikowane przez sąd odsyłający jako pozaodsetkowe koszty kredytu, które stanowią, jak wynika z pkt 39 i 41 niniejszego wyroku, podkategorię „całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta” w rozumieniu art. 3 lit. g) dyrektywy 2008/48.
- 59 Należy uściślić, że takie rozwiązanie, jak wynikające z wyroków z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283), z dnia 26 marca 2020 r., Mikrokasa i Revenue Niestandardyzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (C-779/18, EU:C:2020:236) i z dnia 16 lipca 2020 r., Soho Group (C-686/19, EU:C:2020:582), nie skutkuje ograniczeniem rodzajów kosztów lub opłat, jakie kredytodawca może nałożyć na konsumenta w ramach umowy o kredyt.

- 60 Kredytodawca może bowiem nie stosować umownej stopy oprocentowania do kwot odpowiadających kosztowi kredytu, unikając jednocześnie stopniowej utraty wartości pieniądza w czasie poprzez proporcjonalnie wyższą stopę oprocentowania kredytu, odzwierciedlającą koszt niepobierania odsetek od kwot odpowiadających kosztowi kredytu. Kredytodawca może zatem udostępnić kredyt również konsumentom, którzy nie dysponują żadnym kapitałem początkowym, w celu sfinansowania kosztów wynikających z zawarcia umowy o kredyt.
- 61 Takie rozwiązanie jest ponadto zgodne z celami dyrektywy 2008/48.
- 62 W tym względzie należy przypomnieć, że dyrektywa 2008/48 została przyjęta w podwójnym celu związanym z zapewnieniem wszystkim konsumentom w Unii wysokiego i równoważnego poziomu ochrony ich interesów oraz z ułatwieniem powstawania dobrze funkcjonującego wewnętrznego rynku kredytów konsumenckich. Z motywu 19 tej dyrektywy wynika, że zmierza ona w szczególności do zagwarantowania, by przed zawarciem umowy o kredyt konsument otrzymał odpowiednie informacje, dotyczące w szczególności RRSO w całej Unii, tak aby miał on możliwość porównania praktykowanych stóp oprocentowania (wyrok z dnia 16 lipca 2020 r., Soho Group, C-686/19, EU:C:2020:582, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 63 -Takie poinformowanie konsumenta o całkowitym koszcie kredytu w postaci stopy oprocentowania obliczanej za pomocą swoistej formuły matematycznej jest więc, jak wskazują w istocie motywy 31 i 43 dyrektywy 2008/48, niezmiernie istotne. Po pierwsze bowiem, informacja ta przyczynia się do przejrzystości rynku, ponieważ umożliwia ona konsumentowi porównanie ofert kredytowych. Po drugie, umożliwia ona konsumentowi dokonanie oceny zakresu podejmowanego zobowiązania (wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerova, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 90 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 64 Taka przejrzystość rynku byłaby zagrożona, gdyby można było dokonać rozróżnienia między kilkoma stopami oprocentowania, a w szczególności między stopą oprocentowania kredytu, która ma zastosowanie do wypłaconej kwoty kredytu, a innymi stopami oprocentowania stosowanymi w państwach członkowskich do kwot kredytowanych, które nie wchodzą w zakres tej definicji wypłaconej kwoty kredytu.
- 65 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze trzeba odpowiedzieć, że art. 3 lit. g) i j) dyrektywy 2008/48 w związku z art. 10 ust. 2 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie włączeniu do umów o kredyt konsumencki warunków przewidujących stosowanie stopy oprocentowania nie tylko do całkowitej kwoty kredytu, lecz również do kwot przeznaczonych na pokrycie kosztów związanych z tym kredytem i wchodzących w związku z tym w skład całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta.

W przedmiocie pytania drugiego

- 66 Ponieważ koszty ubezpieczenia jako składnik „całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta” w rozumieniu art. 3 lit. g) dyrektywy 2008/48 nie mogą zostać włączone do wypłaconej kwoty kredytu w rozumieniu art. 3 lit. j) tej dyrektywy, nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie drugie.

W przedmiocie kosztów

- 67 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (siódma izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 3 lit. g) i j) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG, zmienionej dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2167 z dnia 24 listopada 2021 r., w związku z art. 10 ust. 2 tej dyrektywy

należy interpretować w ten sposób, że:

stoi on na przeszkodzie włączeniu do umów o kredyt konsumencki warunków przewidujących stosowanie stopy oprocentowania nie tylko do całkowitej kwoty kredytu, lecz również do kwot przeznaczonych na pokrycie kosztów związanych z tym kredytem i wchodzących w związku z tym w skład całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta.

Schalin

Gavalec

Csehi

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 23 kwietnia 2026 r.

Sekretarz
A. Calot Escobar

Prezes izby
F. Schalin